

Turkmenistan,

grotere tegenstellingen zijn onmogelijk

De zijderoute. Omdat het voor individuele reizigers praktisch gezien bijna onmogelijk is om sommige landen onderweg naar China over land te bereizen (Oezbekistan, Kirgyzië) en individueel reizen in Turkmenistan zelfs verboden is, boeken we de trip over de zijderoute bij Dragoman, een Britse onderneming. Die vervoert ons in een groep van wisselende samenstelling van Istanbul naar Beijing in acht weken. We reizen in een kruising tussen een oude bus en een oude truck. De samenstelling van deelnemers is wisselend, omdat er in elke hoofdstad mensen bijkomen en/of weggaan. Ook wij gaan niet helemaal mee naar Beijing, in X'ian stappen wij uit. Het traject Beijing-X'ian hebben we namelijk al eerder afgelegd. We zijn minimaal met z'n achten, maximaal met 20. De drivers/reisleiders, Em en Ricky, zijn prima lui. De meeste deelnemers ook.

Maar dan Turkmenistan. Het is – laten we zeggen – een 'heel apart' land. Ingelijfd bij het Russische Rijk in 1885, deel uitmakend van de Sovjet-Unie sinds 1922. Sinds de jaren dertig hebben de stalinisten het voor het zeggen. Saparmurat Niazov, voormalig Turkmeens premier, schakelt soepeltjes over van stalinist naar nationalist en in 1991 verklaart het land zich onafhankelijk. Niazov noemt zich Turkmenbashi (leider der Turkmenen) en is absoluut heerser over Turkmenistan. En dat blijft hij, tot zijn dood in 2006. De vice-premier neemt daarna het stokje over en er verandert niet veel: nou ja, het land krijgt er één internetcafé bij. Voor de rest is er alleen maar een andere absoluut heerser op de troon gekomen.

Turkmenistan is (in 2014) een heel arm land en de weinige wegen die er zijn, zijn werkelijk erbarmelijk slecht. Het is ook het land met de meeste marmeren paleizen en vergulde beelden. Er gelden de gekste wetten en verordeningen. Paracetamol wordt als een harddrug beschouwd (we gooien ze gauw in de Kaspische Zee, voordat we in Turkmenistan aan land gaan). Turkmenbashi had een hekel aan honden. Die zijn er dus niet (meer). Auto's moeten wit zijn. Andere kleuren zie je dus (bijna) niet. Playbacken is sinds 2005 verboden. Vliegvelen, steden en zelfs de maand januari vernoemde deze heerser naar zichzelf. Overal staan zijn gouden beelden, overal hangen zijn enorme portretten. Al zijn vreemde ideeën schreef hij op en alle kinderen moeten op de lagere school een dag in de week zijn boek uit het hoofd leren. Alle schoolkinderen in het hele land dragen dezelfde groen-witte schooluniformen. Die heeft Turkmenbashi ook zelf bedacht. Een baard is verdacht (want misschien wel fundamentalistisch) en is dus verboden – om hygiënische redenen zeggen ze. En we krijgen verplicht een gids mee. Dat laatste is geen onverdeelde genoeg, want deze gids probeert ons overal weg te houden van plaatsen waar we ook maar even met 'het volk' in contact zouden kunnen komen. En dat is heel hinderlijk.

Om drie uur 's middags meren we aan in de haven. We komen met een roestig vrachtschip uit Baku, hoofdstad van Azerbeidjan, aan de Kaspische Zee. Alles wordt gecontroleerd en dat duurt heel, heel erg lang. Om 20.00 uur krijgen we echt honger, want eten of drinken is er niet in de haven. Dan vind ik een stopcontact in een bijgebouwtje en met mijn dompelaar kan ik kokend water maken. Iedereen heeft nog wel een noodvoorraadje met pot-noodles en ik kan thee maken. Om middernacht zijn we in het hotel, dat midden in de woestijn staat, vlakbij de zee. Maar daar mag je niet in zwemmen, want het water is te koud. (???). We hebben daarna twee dagen bushcamp, maar boodschappen moeten uitsluitend in een staatswinkel aangeschaft worden, want de bazar (die we duidelijk in vol bedrijf zien) is dicht. (???). In de winkel is vlees van een onbekend dier, een enorme salamiworst en Russische kaas. In een andere staatswinkel vinden we brood en er zijn eieren en uien. We rijden een stuk de woestijn in en slaan kamp op.

Daar zijn grote spinnen. Echt heel erg grote spinnen. Steven, een Engelsman, had er eentje onder zijn slaapmatje in zijn tent: wit, 15 cm groot, heel evil. Het is een 'camelspider' (rolspin), een aparte bastaardsoort. We zoeken informatie op en daar word ik niet blij van. Ze kunnen wel 15 km per uur lopen en bijten heel hard. En ze komen op licht af. Dat plaatst je voor een lelijk dilemma: zaklantaarn aan (op weg naar de w.c.-tent) en ze komen eraan rennen. Zaklantaarn uit en je ziet ze niet. Dus ondanks dat het heel erg warm is 's nachts, houden we de ritsen van de tent stevig gesloten.

In de hoofdstad, Asjchabad, verblijven we in een hotel en we gaan de wonderen van de hoofdstad bekijken. En dat is een volslagen onwerkelijke ervaring. We rijden rond in een grote wijk vol hoge, fonkelnieuwe flatgebouwen, omzoomd door prachtige bloementuinen (en dat in de woestijn). Overal zie ik klaterende fonteinen (!) en overal staan gouden beelden van De Leider. Zelfs de lantaarnpalen zijn verguld. Er is een leger van schoonmakers aan het werk, die *met stoffer en blik* over de zesbaanswegen kruipen, waar niemand rijdt, behalve wij. Er is helemaal niemand anders te zien, in de hele wijk niet. Het 'Wedding Palace' is net een kasteel uit Disney-land. Alles is van plastic en overal hangen enorme portretten van de president. Er is geen mens te zien en al helemaal geen bruidsparen, hoewel onze gids stug volhoudt dat 'iedereen' hier gewoon kan trouwen. Ja hoor. Het is een idiote uitstalling van rijkdom en een enorme verspilling van geld.

Maar onderweg zien we de andere kant van Turkmenistan. Er is zoveel verschrikkelijke armoede, er zijn zoveel broodmagere mensen en kinderen. Hele families die in piepkleine hutjes wonen. Mensen die het kurkdroge land bewerken met hun blote handen, te arm zelfs voor een schop of een hak. Ze worden dan ook niet oud, de Turkmene. De levensverwachting van de burgers ligt onder de 60. Voor 'gewone' mensen is het megalomane stadsproject dat we bezochten natuurlijk verboden gebied, net zoals *alle hotels* in het land. We gaan weg uit Asjchabad. Weg uit het hotel daar, weg uit de hoofdstad, over de onverharde, slechte wegen. We slaan kamp op bij een enorme gaskrater, midden in de woestijn. Ooit heeft iemand er per ongeluk een fakkel in gegooid en toen vloog de boel in brand. Alsof je door de poorten in de hel kijkt. Dit vuur gaat nooit meer uit, want het gas blijft stromen. En er zijn nog steeds van die enorme spinnen.

